

transfer

VAKBLAD OVER INTERNATIONALISERING IN HET HOGER ONDERWIJS

STUDENT
SOLIDARITY

Leuven is
het nieuwe Bologna

nuffic

8

jaargang 16 | juni 2009

KENNISMANAGEMENT NA DE IJSTIJD | HBO-TITULATUUR: EEN SLEPEND PROBLEEM |
DUISENBERG SCHOOL OF FINANCE WIL NAAR WERELDTOP | ZESTIG JAAR FULBRIGHT |
TOEKOMST AFSTANDSONDERWIJS | FRANSE ACTIES DUPEREN BUITENLANDSE STUDENTEN

Transfer is een onafhankelijk vakblad voor internationale samenwerking in het hoger onderwijs en onderzoek.

Transfer is ook online:
www.transfermagazine.nl.

Transfer is een uitgave van de Nuffic, de Nederlandse organisatie voor internationale samenwerking in het hoger onderwijs. Verschijnt negen keer per jaar.

Redactie

Els Heuts (hoofdredacteur), Annelieke Slappendel en Elleke Bal (webredacteur)

Aan dit nummer werkten mee

Annemieke Bosman, Xander Bronkhorst, Rob Burkhard, Marijn Kruk, Martine Postma, Robert Visscher, Ferry van der Vliet

Beeld

Niels Bongers, Caro Bonink, Harm Jan van Dijk, Peter Hiltz/HH, Eric Lalmand/Belga, Serge Ligtenberg, Inge van Mill, Yoan Valet/EPA, Julien Warnand/Belga, Jan Zweerts

Redactieraad

Riekele Bijleveld (ITC), David Bohmert (Nether), Patrick Cramers (Codarts), Madeleine Gardeur (Rijksuniversiteit Groningen), Frans Godfroy (Delta), Joep Huiskamp (Technische Universiteit Eindhoven)

Redactieadres

Nuffic, Postbus 29777, 2502 LT Den Haag,
tel. 070 – 426 0126 / 426 0144 / 426 0122
fax 070 – 426 0399
e-mail: eheuts@nuffic.nl,
aslappendel@nuffic.nl, ebal@nuffic.nl
website: www.transfermagazine.nl

Abonnementen

Transfer is gratis verkrijgbaar. Geïnteresseerden kunnen zich voor een gratis abonnement aanmelden via www.ikabonneermij.nl/transfer, bellen naar DUO-tijdschriftenservice 030 – 263 1089 of een e-mail sturen naar info@ikabonneermij.nl.

Abonnementenadministratie

DUO-tijdschriftenservice
Postbus 681
3500 AR Utrecht
tel 030 – 263 1089

Advertenties

Bureau van Vliet, tel 023 – 571 4745

Vormgeving en lay-out

Sabrina Luthjens BNO en Brigitta Opstal (www.makingwaves.nl)

Druk

Drukkerij Deltahage, Den Haag

Overname artikelen

Het overnemen en vermenigvuldigen van artikelen uit *Transfer* is slechts geoorloofd na schriftelijke toestemming van de hoofdredactie.

Foto omslag

Demonstrerende studenten in Leuven.
Foto Eric Lalmand/Belga

Transfer 9, jaargang 16, verschijnt op
3 juli 2009

transfer

De toekomst van Bologna

Eind april verzamelden 46 'Bolognaministers' zich in Leuven om de balans op te maken en nieuwe plannen te smeden. Tien jaar geleden startte in Bologna het proces om het hoger onderwijs in Europa te harmoniseren en zo de internationale mobiliteit van studenten, docenten en wetenschappers te bevorderen. Een stelsel van gemakkelijk leesbare en vergelijkbare graden moest in 2010 klaar zijn. Ambitieuze doelstellingen die nog lang niet volledig gerealiseerd zijn. Maar de Bolognalanden zijn een eind op weg – de een weliswaar meer dan de ander – en Leuven werd daarom ook aangegrepen om nieuwe doelen vast te stellen.

Opvallend concreet is het voornemen dat in 2020 gemiddeld 20 procent van de afgestudeerden in de Bolognalanden mobiel moet zijn geweest. Nu is dat 12 procent. Minister Plasterk hoopt dat Leuven de geschiedenis ingaat 'als de conferentie waar besloten werd tot verdubbeling van de studentenmobiliteit', zei hij tegen *Transfer*. Een ander heet hangijzer was de transparantie van het Europees hoger onderwijs. Nu ontbreekt het zicht op het totale Europese opleidingsaanbod en de diversiteit daarvan. Maar studenten, gesteund door een aantal landen, zijn bang dat classificatie van het Europees hoger onderwijs zal uitmonden in een ranglijst. In Leuven werd echter nadrukkelijk gekozen voor een classificatiesysteem.

De in totaal duizenden protesterende studenten (niet alleen in Leuven, maar ook in Brussel en Madrid) zijn fel gekant tegen het plan om het hoger onderwijs te financieren met private middelen. Toch zal er vaker geld uit het bedrijfsleven worden ingezet, zo werd afgesproken.

In Nederland gebeurt dat inmiddels op kleine schaal. Een goed voorbeeld is de Duisenberg *school of finance* die voornamelijk door het bedrijfsleven, waaronder Fortis, ING en Aegon, wordt gesponsord. *Transfer* bezocht het instituut, waar de helft van de studenten uit het buitenland komt. Binnen tien jaar wil de masteropleiding tot de wereldtop behoren. Er wordt daarom streng geselecteerd en het collegegeld bedraagt 26.000 euro per jaar. "Selecteren is een verboden woord in Nederland", aldus decaan Dirk Schoenmaker, "maar het is de enige mogelijkheid om een topinstituut op te zetten".

ELS HEUTS

eheuts@nuffic.nl

8

Kennismanagement na de ijstijd

Jarenlang waren de verhoudingen tussen de ambtenaren bij Ontwikkelingssamenwerking en de onderzoekers op universiteiten verre van warm. De kou is inmiddels uit de lucht. Maar het kan nog beter. Als ambassadeur kennismanagement bij DGIS wil Maarten Brouwer een sfeer creëren waarin wetenschappers en OS-medewerkers makkelijk bij elkaar binnen lopen.

11

‘Titulatuurkwestie valt best mee’

De hogescholen zijn niet tevreden over het nieuwe titulatuurvoorstel van minister Plasterk. Zij vinden dat hun afgestudeerden hierdoor internationaal op achterstand worden gezet. Maar volgens de commissie die de minister adviseerde, zijn de titels in het buitenland wel degelijk bruikbaar en herkenbaar. 'Het probleem is minder breed dan het lijkt', aldus Nuffic-directeur Sander van den Eijnden, die in de commissie zat.

12

Leuven is het nieuwe Bologna

De Leuven-conferentie zit erop. Tijdens het tienjarig jubileum van het Bologna-proces stelden de onderwijsministers van 46 Europese landen zich nieuwe doelen, waaronder een verdubbeling van de studentenmobiliteit in 2020. Ook Transfer reisde naar Leuven en sprak met tal van aanwezigen. Zoals minister Plasterk, die zich en passant ook nog uitliet over de titulatuurkwestie.

28

Noodgedwongen rondhangen in Frankrijk

De Parijse parken en musea zijn natuurlijk prachtig, maar veel buitenlandse studenten hadden tijdens hun studieverblijf in Frankrijk ook graag colleges gevolgd. Door de aanhoudende stakingen op de universiteiten wil dat er maar niet van komen. De Franse tegenhanger van de Nuffic beraadt zich op een publiciteitsoffensief.

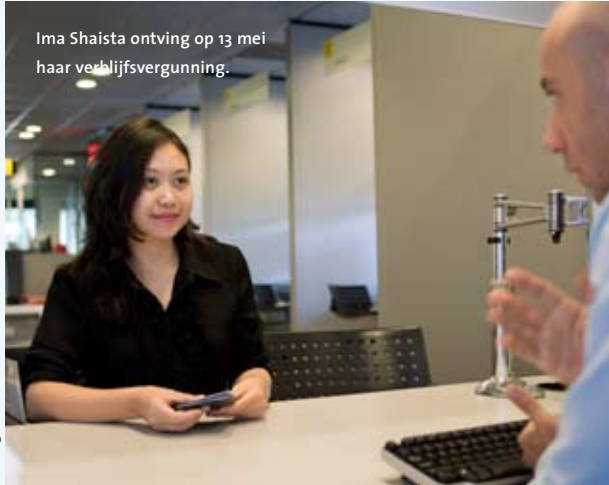

En verder

2 Colofon en redactioneel 4 Nieuwsberichten 16 Column Ferry van der Vliet 17 Vliegende Hollander
18 De kenniswerker 20 Duisenberg school of finance wil naar wereldtop 24 Column Robert Coelen
23 Zestig jaar Fulbright 26 Conferentie over toekomst afstandsonderwijs 31 Agenda

Eerste kennismigrant via talentenregeling

De Indonesische Ima Shaista heeft op 13 mei de eerste verblijfsvergunning ontvangen via de talentenregeling. Die regeling geeft buitenlandse hoogopgeleiden die minstens een mastertitel hebben, de gelegenheid om een verblijfsvergunning voor de duur van een jaar te krijgen.

Ima Shaista ontving op 13 mei haar verblijfsvergunning.

Foto: Inge van Mill

In dit zogenaamde ‘zoekjaar’ kunnen ze proberen om in Nederland een baan als kennismigrant te vinden, of om een eigen bedrijf op te starten.

Buitenlanders die van de regeling gebruik willen maken, moeten niet langer dan drie jaar geleden zijn afgestudeerd aan een Nederlandse instelling, of aan een van de instellingen in de top-150 van gerenommeerde *rankings*. Ook wordt hij of zij getest op taalbeheersing, leeftijd en opleidingsniveau.

Shaista studeerde in 2007 af aan de Technische Universiteit Delft, en ging daarna terug naar Indonesië. Door de talentenregeling heeft ze in Nederland een jaar de tijd om zich op de arbeidsmarkt te oriënteren. Ze moet in haar eigen levensonderhoud voorzien; aan de talentenregeling zijn geen subsidies verbonden.

De regeling is onderdeel van het nieuwe ‘moderne migratiebeleid’, en bevindt zich in een proeffase. Het ministerie van Justitie verwacht dat vijfhonderd vreemdelingen per jaar van de regeling gebruik zullen maken. Op dit moment zijn er dertien aanmeldingen, zegt een woordvoerder. (EB)

Handel in valse diploma's floreert

In Nederland duiken steeds meer vervalste diploma's op. Door de globalisering groeit de markt voor diploma's en getuigschriften van instellingen over de hele wereld. Malafide handelaren spelen daarop in. Dat schrijft de Onderwijsinspectie in haar halfjaarlijkse verslag.

De inspectie waarschuwt voor internationale aanbieders die via internet en actieve e-mailcampagnes vervalste onderwijsdocumenten aanbieden. Deze zogenaamde

‘diploma mills’, die vaak niet meer zijn dan een telefoonnummer en een e-mailadres, gebruiken logo's en namen die veel lijken op echt bestaande instellingen. Beruchte diploma mills zijn James Monroe University en Saint Regis University. De kosten voor dergelijke diploma's variëren van 200 tot 10.000 euro. De inspectie vindt dat er snel een diplomaregister moet komen, zodat onderwijsinstellingen kunnen nagaan of een diploma authentiek is. De VSNU vindt dat onnodig.

Volgens de universiteitenkoepel is het oprichten van een digitaal diplomaregister te kostbaar en biedt het geen informatie die nu niet verkrijgbaar is. “Diplomafraude is eenvoudig te voorkomen door bij de betreffende universiteit na te vragen of het getoonde diploma daadwerkelijk aan betrokkene is uitgereikt”, aldus de VSNU.

De inspectie signaleert verder dat sommige particuliere instellingen in Nederland ten onrechte claimen dat ze door de overheid erkend zijn. (EH)

‘Nederlands wordt een boerendialect’

Minister Plasterk moet inventariseren hoeveel vakken aan universiteiten en hogescholen in het Engels worden gegeven en wat daarbij het taalniveau is. Dat staat in een motie die de Tweede Kamer heeft aangenomen.

Zorgen over uitholling van de Nederlandse taal waren voor PVV'er Martin Bosma aanleiding om de motie in te dienen. "Doordat het Nederlands steeds meer verdwijnt uit de academische wereld wordt het tot een boerendialect", vindt hij. Hoewel Bosma een verband legt tussen de toename van het aantal Engelstalige vakken en buitenlandse studenten die geld in het laatje brengen, is volgens hem niet internationalisering de oorzaak van het probleem, maar de 'weg-met-ons-cultuur'. "Dat kan ik ook wetenschappelijk bewijzen. In de zuidelijke Nederlanden doen ze hier namelijk helemaal niet aan mee. En let wel: Vlaanderen is de welvarendste regio

van Europa. Dus zonder uitverkoop van je eigen cultuur kun je toch geld verdienen."

Bosma verwijt de Onderwijsraad hier geen oog voor te hebben, al wees die in *De stand van educatief Nederland*

2009 wel op het risico dat er A- en B-merken ontstaan door verengelsing. Toen de PVV'er dit onderwerp eind vorig jaar al bij Plasterk aankaatte, liet die weten zijn zorg te delen. (AS)

Martin Bosma, Tweede Kamerlid voor de PVV.

Foto: Peter Hiltz/HH

HBO-raad wijst nieuwe titels af

De HBO-raad ziet weinig in het plan van minister Plasterk om hbo-afgestudeerden, naast de huidige titels, de mogelijkheid te geven zich *Bachelor of Applied Sciences* (BASc) of *Bachelor of Applied Arts* (BAA) te noemen.

In een brief aan de Tweede Kamer noemt de raad de voorgestelde titulatuur 'uitermate teleurstellend'. Tweederde van de hbo-studenten zou hierdoor internationaal op achterstand worden gezet. Volgens de koepelorganisatie moeten haar afgestudeerden dezelfde

graden – *Bachelor of Arts* (BA) en *Bachelor of Science* (BSc) – krijgen als academici. Om het binaire onderscheid tot uiting te laten komen, zou daaraan het vakgebied kunnen worden toegevoegd. De HBO-raad verzoekt de Tweede Kamer met klem dit voorstel te overwegen als alternatief voor Plasterks plan.

De minister houdt echter vast aan zijn voorstel. Volgens een commissie die hem adviseerde, zijn veel hbo-graden in het buitenland wel degelijk bruikbaar en herkenbaar. Maar

de commissie vindt ook dat aan sommige hbo-opleidingen de titels BA en BSc verbonden mogen worden. Het zou dan gaan om opleidingen waarbij minimaal 30 procent van de docenten gepromoveerd is. Omdat het percentage gepromoveerden bij hogescholen nu op 4 ligt, vindt de minister dit idee pas op lange termijn relevant. (EH)

Zie ook het interview met commissielid Sander van den Eijnden op pagina 11 en de uitspraken van minister Plasterk over de titulatuurkwestie op pagina 15.

HAN wint prijs met project Zuid-Afrika

Foto: HAN

Met het ontwikkelingsproject 'Theewaterskloof' in Zuid-Afrika heeft de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen (HAN) de tweede prijs gewonnen in een internationale competitie. De HAN krijgt de MacJannet-prijs voor onderwijsprojecten waarin maatschappelijke betrokkenheid en wereldburgerschap centraal staan.

Theewaterskloof is een plattelandsgemeente in Zuid-Afrika. De HAN werkt er sinds 2004 samen met de *University of the Western Cape* aan duurzame sociale en economische ontwikkeling. Dat gebeurt via projecten waarin Nederlandse en Zuid-Afrikaanse studenten van allerlei studierichtingen proberen de leefomstandigheden in de gemeente te verbeteren.

De projecten variëren van het ondersteunen van gemeentelijke diensten en het opzetten van onderwijsactiviteiten in lokale scholen tot het vergroten van de plaatselijke kennis over gezondheidszorg. Vanuit de HAN lopen jaarlijks ongeveer tachtig studenten van alle faculteiten minimaal vijf maanden stage in Theewaterskloof.

Het project heeft bijna 2.000 euro gewonnen. Het werd als tweede gekozen uit 67 inzendingen. De MacJannet-prijs werd dit jaar voor het eerst uitgereikt en is vernoemd naar de Amerikaanse docenten Donald en Charlotte MacJannet, die zich aan het begin van de vorige eeuw inzetten voor internationaal en maatschappelijk betrokken onderwijs. (EB)

Belgen en Maastrichtenaren botsen

Rechtenstudenten van de Transnationale Universiteit Limburg (TUL) zijn zeer ontevreden over het onderwijs dat zij krijgen van Maastrichtse docenten. Mede door de inbreng van de Universiteit Maastricht is bij de TUL intussen een Belgische decaan opgestapt.

Hendrik Vuye, decaan bij de Universiteit Hasselt, heeft zijn ontslag ingediend omdat hij de constructie van de nieuwe TUL-opleiding rechten niet hanteerbaar vond, en de kwaliteit

onder de maat achtte. Dat laatste kwam volgens hem door een aantal docenten uit Maastricht, die samen met docenten van de universiteiten Leuven en Hasselt het onderwijs verzorgen. Dit zegt de rector van de Universiteit Hasselt, Luc de Schepper. De Belgische studenten hebben veel moeite met het probleemgestuurde onderwijs uit Maastricht, blijkt uit verschillende evaluaties. "Je kan Vlaamse studenten niet zomaar confronteren met dit soort onderwijs", zegt De Schepper.

"Zij komen net van de Belgische middelbare school en zijn een andere manier van leren gewend." De rector wil dat de studenten eerst meer opdrachtgestuurd onderwijs krijgen. Daarna zouden ze geleidelijk aan de Maastrichtse manier van lesgeven kunnen wennen.

Ook de transnationale opleidingen kennistechnologie en levenswetenschappen hadden in de opstartfase met deze problemen te maken. (EB)

Internationalisering lijdt onder griep

Meer dan eenderde van de internationale studenten is Mexico tijdens de uitbraak van het griepvirus H1N1 ontvlucht, schrijft de *Chronicle of Higher Education*. Ook hebben meer dan vijftig Amerikaanse universiteiten zomercursussen in Mexico afgezegd.

Vooraf Amerikaanse studenten verlieten Mexico toen de griep uitbrak. In Nederland besloten de meeste instellingen studenten niet terug te roepen, maar ze goed op de hoogte te houden. Zo stelde de Universiteit van Amsterdam een speciale hulplijn in. Stenden Hogeschool vroeg wel tien studenten en een medewerker om terug te komen. Neso Mexico heeft enkele dagen geen studenten kunnen ontvangen. Studentenvoorlichter Sander Verkijk verwacht dat Mexico komend semester iets minder populair zal zijn als studiebestemming. (EB)

Columns over de gevolgen van het griepvirus in Mexico op www.transfermagazine.nl in de rubriek 'Onze m/v in Mexico'.

Wetenschappers op brede schaal bedreigd

Het aantal wetenschappers dat de mond wordt gesnoerd is verrassend groot en hun herkomst is zeer divers. Dat is de conclusie van het rapport *Scholar Rescue in the Modern World*. Het onderzoek is gebaseerd op aanvragen bij het Scholar Rescue Fund, een programma van het *Institute of International Education* dat een tijdelijk verblijf bij een instelling in een veilig land financieel ondersteunt, zodat bedreigde academici hun werk kunnen voortzetten. Het fonds kende tussen 2002 en 2007 in totaal 140 beurzen toe aan mensen uit 38 landen, vooral in Sub-Sahara Afrika, Irak en Iran. Vrouwelijke wetenschappers worden meer onderdrukt dan hun mannelijke collega's, bleek uit de aanvragen. (AS)

Brits HO vreest concurrentie

Britse universiteiten beginnen zich zorgen te maken over concurrentie van Duitsland, Nederland en Zweden – landen die steeds meer internationale studenten trekken. Dat blijkt uit een rapport van de *UK Higher Education Europe Unit*. Het rapport vergelijkt internationaliseringsactiviteiten in zeven Europese landen met de inspanningen in Groot-Brittannië. Vooral Duitsland en Nederland vormen een bedreiging, omdat deze landen zich, net als de Britten, op landen als China en India richten en steeds meer Engelstalige opleidingen aanbieden. Deze zijn vaak ook nog eens goedkoper. Volgens de auteurs van het rapport moeten Britse universiteiten vaker partnerschappen sluiten met buitenlandse universiteiten, zoals Duitsland en Nederland doen. Ook moet meer werk worden gemaakt van het Bolognaproces. (EB)

Onderwijsminister
Frank Vandenbroucke
van Vlaanderen.

Foto: Julien Warrand/Beige

UM zet zaak tegen Vlaanderen door

De Universiteit Maastricht (UM) trekt haar aanklacht tegen de Vlaamse overheid niet in, nu minister Plasterk en zijn Vlaamse collega Vandenbroucke hebben besloten tot wederzijdse erkenning van de Nederlandse en Vlaamse diploma's. Maastricht nam eerder dit jaar een advocaat in de arm om het Vlaamse gewest te dwingen tot automatische erkenning van Nederlandse diploma's.

“We wachten eerst af wat de afspraak tussen Plasterk en Vandenbroucke oplevert voordat we onze klacht terugtrekken”, zegt UM-woordvoerder Jeanine Gregersen. De beide onderwijsministers maakten onlangs bekend dat accreditatie door de Nederlands-Vlaamse Accreditatie Organisatie (NVAO) automatisch betekent dat een opleiding in Nederland én Vlaanderen wordt erkend.

Maastricht is er echter nog niet gerust op dat dit binnenkort tot concrete resultaten gaat leiden. “Wij blijven dit zeer kritisch volgen”, zegt Gregersen. “Door de komende verkiezingen in België kan het plan van de ministers vertraging oplopen. Ook kon de overheid ons nog niet vertellen hoe en wanneer de automatische wederzijdse erkenning van start zal gaan.”

Afgestudeerden van de UM hebben de laatste jaren veel problemen ondervonden met de erkenning van hun diploma's in Vlaanderen. Een Belgische advocaat diende daarom namens de universiteit een klacht tegen het Vlaamse gewest in bij de Europese Commissie. (EB)

MAARTEN BROUWER, AMBASSADEUR

KENNISMANAGEMENT VOOR OS

**‘Wij willen kennis op
alle niveaus verbinden’**

Kennis is essentieel voor ontwikkelingssamenwerking, vindt minister Koenders. Daarom stelde hij een ambassadeur aan om het kennismanagement op zijn departement te versterken en de samenwerking met kennisinstellingen nieuw leven in te blazen. Sinds begin dit jaar werkt Maarten Brouwer aan zijn nieuwe taak.

Het begon met de conferentie in februari 2008, ruim een jaar later was er het boek: *Knowledge on the move*. Bijna driehonderd pagina's over ontwikkelingen in kennis en onderzoek op het gebied van ontwikkelingssamenwerking. Een radicale omslag is gaande op dit onderwerp, schrijft Louk de la Rive Box, rector van het Institute of Social Studies, in de inleiding. Exclusief vanuit het noorden gedomineerd onderzoek had al langer afgedaan. De resultaten waren vaak irrelevant voor ontwikkelingslanden. Maar het beleid dat in de jaren van Jan Pronk werd ingezet, waarbij de agenda volledig door zuidelijke vragen werd bepaald, heeft ook afgedaan. De resultaten waren te specifiek en westerse kennisinstellingen stonden buitenspel. Een nieuwe weg moet worden bewandeld, denkt Box, en beleidsmakers en onderzoekers zijn klaar om die radicale omslag te maken. Minister Koenders lijkt deze analyse te omarmen. In zijn speech bij de boekpresentatie op 2 april beschreef hij zijn visie op onderzoek en ontwikkelingssamenwerking. Niet het onderzoek moet centraal staan, maar kennis. Kennis die relevant en bruikbaar is. En ontwikkelingslanden moeten in staat worden gesteld die kennis te absorberen en voor hun doelen in te zetten. De boekpresentatie was ook de gelegenheid waarbij Maarten Brouwer aan de instellingen werd voorgesteld. Brouwer is sinds januari ambassadeur voor ontwikkelingssamenwerking voor vernieuwing, coherentie en kennismanagement. Hij maakt deel uit van het managementteam van het Directoraat-Generaal Internationale Samenwerking (DGIS) van het ministerie van Buitenlandse Zaken.

Ijstijd

Volgens de kersverse ambassadeur was de conferentie *Knowledge on the move* een belangrijke eerste stap om wetenschappers en beleidsmakers dichter bij elkaar te brengen. Een ijstijd is te sterk uitgedrukt, maar de afgelopen tien tot vijftien jaar zijn wel degelijk te beschrijven als een periode van verkilling, vindt Brouwer. "De conferentie en de vervolgbijeenkomst

een jaar later hebben veel van die kou uit de lucht gehaald. Het was belangrijk kennisinstellingen te laten zien dat ontwikkelingssamenwerking niet alleen een belangwekkend terrein is, maar ook heel veel interessante vraagstukken voor hen bevat. Voor beleidsmakers was het verhelderend om te ontdekken wat kennisinstellingen al aan relevant onderzoek doen. Daarbij leren we breder te kijken. Ook kennisprojecten die buiten de traditionele *scope* van ontwikkelingssamenwerking vallen, kunnen relevant zijn voor ontwikkelingsprocessen."

Gebruik van kennis

Tegen deze achtergrond van ontdooiende relaties is het aan Brouwer om invulling te geven aan de nieuwe kennisvisie van zijn minister. Dat brengt volop uitdagingen mee. Niet de productie, maar het gebruik van kennis staat centraal. Want als ontwikkelingslanden niet in staat zijn kennis toe te passen, zal het effect daarvan klein zijn. Hoe excellent die kennis ook is. Brouwer: "Ook wij, als departement, zijn gebruikers van kennis. In de periode van verkilling is er een sterke neiging geweest om te zeggen: kom maar op met die kennis, we zien wel wat we kunnen toepassen. Bij de productie van de kennis en het opstellen van relevante onderzoeksvragen waren we niet betrokken. Daar willen we wat aan doen." Een opvallend initiatief in deze context is het plan om kennisconsortia in te richten. Nog in 2009 wil Koenders een aantal goed functionerende kenniskringen oprichten rond zijn vier beleidsprioriteiten: groei en verdeling, gender en reproductieve gezondheidszorg, klimaat en energie, en veiligheid en goed bestuur. In de kenniskringen moeten beleidsmakers, kennisinstellingen, maar ook ngo's en bedrijven participeren. "Hun eerste opgave is om tot een scherpe articulatie van relevante kennisvragen te komen", vertelt Brouwer. En omdat de relevantie van kennis niet alleen kan worden bepaald door het departement of de Nederlandse instelling, ziet Brouwer graag een sterke inbreng vanuit het zuiden.

“Wie gaat de kennis gebruiken? Een bedrijf? Een overheid? De beoogde partij moet dan ook een oordeel kunnen geven over de relevantie van het onderzoek.” Ook in de tijd van Pronk was er een leidende rol voor inbreng vanuit het zuiden. Maar Brouwer ziet vooral het verschil met die beleidsperiodes. “Je zat steeds met de gevestigde onderzoeksinstellingen aan tafel. Wij willen nadrukkelijk ook kennisinstellingen binnen boord halen die buiten het traditionele OS-denken vallen. Kennisfora in de metaalsector of op het gebied van energie kunnen heel interessant zijn voor onze agenda voor duurzame energie.” Het zijn de betrokkenheid van niet-academische partners en de sterke gerichtheid op het praktische gebruik van kennis die volgens Brouwer het verschil maken met de IS-Academie, het andere initiatief waarmee Buitenlandse Zaken al enige jaren de kloof tussen wetenschap en beleid probeert te dichten. Binnen de IS-Academie kunnen beleidsmakers en onderzoekers twee tot drie maanden in elkaars werkomgeving onderzoek doen. Het ministerie is tevreden over het programma, maar of er een link komt met de kenniskringen kan Brouwer nog niet zeggen.

Kansen

De kenniskringen moeten volgens de nieuwe ambassadeur in oktober operationeel zijn. Op het departement worden momenteel relevante vragen geïnventariseerd en wordt gekeken naar kennisinstellingen die een rol zouden kunnen spelen. Waarom is het voor universiteiten eigenlijk aantrekkelijk om mee te doen? “Dan kom je toch weer bij de relevantievraag”, antwoordt Brouwer. “Niet voor niets daagde minister Koenders in zijn speech de instellingen een beetje uit. Eigenlijk wilde hij zeggen: jullie willen als onderzoekers toch ook dat er iets gebeurt met jullie kennis? Hier liggen kansen. Daarom willen wij samen met jullie en de andere kennispartners en kennisgebruikers nadenken over wat de kennisvragen kunnen zijn. Onze financiering alleen mag niet het leidende beginsel zijn.” Het gebruik van kennis als motor voor ontwikkeling. En kenniskringen als instrument om daaraan bij te dragen. Voorwaarde voor succes is echter ook de kenniscapaciteit in ontwik-

kelingslanden zelf. Koenders roept de Nederlandse wetenschap op om hier meer aan bij te dragen. De ambassadeur noemt gezamenlijke onderzoeksprogramma's en permanente uitwisseling van staf als voorbeelden van goede stappen op dit gebied. Verder is het volgens hem ook voor Nederland zelf van belang om de gebruikers van de kennis niet uit het oog te verliezen: “Stel dat je een onderzoek in samenwerking met de universiteit van Kampala kan koppelen aan een vraag van de Ugandese regering of een Ugandees bedrijf. Als er een goed resultaat uitkomt, dan zullen partijen in dat land geneigd zijn vaker kennisvragen neer te leggen bij dezelfde onderzoeksinstelling. En dan wordt het allemaal een stuk duurzamer.”

Deskundigheid

Veel van Koenders' kennisambities staan of vallen met de bereidheid van andere partijen om mee te werken. Maar het departement steekt ook de hand in eigen boezem. Deskundigheid moet weer hoogtij vieren op het departement. Om dit te bewerkstelligen wil Brouwer onder meer samenhang aanbrengen tussen wat hij noemt 'de verschillende niveaus van leren'. “Individueel leren heeft veel te maken met trainingen en stages”, legt hij uit. “Groepsgewijs leren is vaak georganiseerd rond workshops. Organisatieleren hangt samen met de beleidsstrategie. En sectorleren, daar ligt voor een groot deel de aansluiting met het academisch niveau en de bredere ontwikkelingsvragen die spelen. Wij proberen kennis op al die niveaus aan elkaar te verbinden. Als wij mensen individueel trainen en opleiden, mag dat niet losstaan van waar bepaalde directies mee bezig zijn. Wat een departement doet, moet passen en relevant zijn binnen de grote ontwikkelingen die de sector doormaakt. Dat is het begrip kennismanagement dat we centraal hebben gesteld.” Gaan instellingen iets merken van zijn aanwezigheid? Brouwer: “Als het aan mij ligt, lopen we over een paar jaar makkelijk bij elkaar naar binnen. Dat is een vage manier om resultaten te beschrijven, maar het geeft de gevoelswaarde aan van wat ik hoop dat we kunnen bereiken.”

ROB BURKHARD

*“Als het aan mij ligt,
lopen we over een
paar jaar makkelijk bij
elkaar naar binnen”*

‘Titulatuurprobleem is niet knellend’

Hogescholen vinden dat hun afgestudeerden internationaal op achterstand worden gezet. Het nieuwe titulatuurvoorstel van minister Plasterk lost dat niet op. Maar volgens de commissie die de minister adviseerde, zijn veel hbo-graden wel degelijk bruikbaar en herkenbaar in het buitenland.

“Het probleem is minder breed dan het lijkt”, zegt algemeen directeur Sander van den Eijnden, die namens de Nuffic zitting had in de driekoppige commissie. “De internationale herkenbaarheid van graden als *Bachelor of Business Administration* of *Bachelor of Engineering* is groot. Dat blijkt ook uit het feit dat universiteiten eveneens beroepsgraden verlenen, zoals *Bachelor of Laws* omdat die benaming in het buitenland beter aansluit. Dit is geen knellend, maar een slepend probleem.” Sommige hbo-graden, zoals op media- en communicatiegebied, zijn internationaal niet erg gangbaar. “Voor die opleidingen kan het zinvol zijn om gebruik te maken van de door Plasterk voorgestelde titels *Bachelor of Applied Sciences (BASC)* en *Bachelor of Applied Arts (BAA)*”, denkt Van den Eijnden. “Een volledige oplossing biedt dat niet. Daarom moeten er ook afspraken worden gemaakt om een beperktere en eenduidiger lijst van de huidige hbo-graden te hanteren. Maar voor de korte termijn zou het veld met deze maatregelen uit de voeten moeten kunnen.”

Gepromoveerde docenten

De commissie onderzocht of de graden BAA en BASC recht doen aan het binaire onderscheid tussen hbo en wo. Uitgangspunt voor de titulatuur moet volgens de commissie niet de vraag zijn wáár je hebt gestudeerd, maar wát. Het hbo biedt nu al op beperkte schaal wo-masteropleidingen aan. En een opleiding fysiotherapie heeft in 2005 het bijzondere kenmerk ‘wetenschappelijke oriëntatie als wezenlijk onderdeel van de beroepsopleiding’ van de NVAO gekregen. De commissie vindt dat aan zo’n opleiding een BSc-graad moet worden verleend.

En dat kan in meer gevallen gebeuren, meent de commissie. Een goede indicator voor de wetenschappelijke fundamenteën van een hbo-opleiding is het percentage gepromoveerden binnen de docenten-staf. Juist deze categorie docenten kan studenten een wetenschappelijke houding aanleren. Afgestudeerden van hbo-opleidingen waarbij minimaal 30 procent van de docenten gepromoveerd is, kunnen volgens de commissie een wetenschappelijke titel krijgen. “Je ziet in het buitenland dat het percentage gepromoveerde docenten ruwweg lijkt te corresponderen met de mate waarin *Universities of Applied Sciences* de graden BSc en BA verlenen”, vertelt Van den Eijnden. In de systemen van Nederland, Finland en Denemarken (met tussen de 3 en 7 procent gepromoveerde docenten) gebeurt dat niet. In Ierland, Frankrijk en Duitsland (met percentages tussen de 33 en 90) wel. Een interessant idee, vindt de minister, maar op korte termijn niet uitvoerbaar omdat in Nederland slechts 4 procent van de hbo-docenten gepromoveerd is.

De commissie Abrahamsen, die zich een aantal jaren geleden over de titulatuurkwestie boog, vond ook dat het hbo in een aantal gevallen in aanmerking kwam voor wetenschappelijke graden, maar ging daarbij uit van de mate van onderzoek. Onterecht, volgens Van den Eijnden: “Als je alleen oog hebt voor het doen van onderzoek en niet ook investeert in het eigen karakter van hbo-opleidingen, doe je het hbo geweld aan. Dan zie je het ten onrechte als een onderzoeksarme variant van de universiteit.”

ELS HEUTS

Nuffic-directeur en commissielid
Sander van den Eijnden.

Foto: Jan Zueerts

Eerst was er Bologna,

Studenten demonstreren in Leuven tegen 'Bologna'.

De Europese onderwijsministers stomen door. Hoewel nog lang niet alle afspraken over het creëren van een Europese hogeronderwijsruimte zijn nagekomen, stelden de 'Bolognaministers' zich eind april in Leuven alweer nieuwe doelen.

Het tienjarig jubileum van het Bolognaproces werd eind april gevierd in de historische schaduw van de oudste universiteit van de Lage Landen, de Katholieke Universiteit Leuven. Daar ontvingen de onderwijsministers van de Benelux hun collega's uit 43 Europese landen om te praten over de toekomst van 'Bologna'.

De bouwstenen van Bologna hebben zich het afgelopen decennium over Europa verspreid: de bachelor/masterstructuur, het ECTS, het diploma-supplement (DS) en de kwalificatieraamwerken. Deze elementen, die nog lang niet in alle landen coherent zijn ingevoerd, moeten het onderwijs in de

nu is er Leuven

verschillende Europese landen beter op elkaar laten aansluiten om zo de mobiliteit van studenten en docenten te vergroten. Maar de Europese onderwijsministers hebben meer ambities, bleek in Leuven. Zij stelden zich nieuwe doelen, in de vorm van een niet-bindende verklaring.

Het meest concrete doel is het verhogen van de studentenmobiliteit naar 20 procent in 2020. Ook moeten er methoden worden ontwikkeld om classificatie mogelijk te maken. Verder verklaarden de ministers dat niet alleen universiteiten, maar ook hogescholen een belangrijke rol in de kennis-economie vervullen en willen ze studenten in het hoger onderwijs beter voorbereiden op een plek op de arbeidsmarkt.

Sociale dimensie

“Heel even was ik bang dat Bologna momentum zou verliezen, en dat het een elitair en bureaucratisch proces zou worden”, zei de Vlaamse onderwijsminister Vandenbroucke na afloop van de conferentie. “Maar dat is niet gebeurd.” Hij toonde zich vooral tevreden over de toevoeging van een ‘sociale dimensie’ aan Bologna. In de slotverklaring van de conferentie is onder meer opgenomen dat landen de participatie van achtergestelde groepen in het hoger onderwijs moeten vergroten. Minister Plasterk hoopt dat deze conferentie vooral wordt herinnerd door “de verdubbeling van de studentenmobiliteit”.

In 2020 moet in de Bolognalanden gemiddeld 20 procent van de afgestudeerden mobiel zijn geweest; nu is dat 12 procent. Oorspronkelijk was het plan dat ieder land afzonderlijk aan de doelstelling van 20 procent moest voldoen. Maar dat riep weerstand op bij landen die nu nog weinig mobiliteit kennen. Onduidelijk is overigens hoe het nu afgesproken gemiddelde gemeten gaat worden. Ook waren enkele landen teleurgesteld dat de doelstelling alleen voor studenten geldt, en niet voor de mobiliteit van docenten en onderzoekers.

Aan de onderhandelingstafel van het Bolognaproces zitten 46 ministers, de Europese Commissie en nog

een tiental organisaties met belangen bij het Europese hoger onderwijs. Alleen al in het gevolg van Plasterk kwamen de HBO-raad, accreditatieorganisatie NVAO en de studentenbond LSVb mee (de HBO-raad wisselt deze conferenties af met de VSNU, de LSVb met het ISO). Omdat er zo veel belanghebbenden zijn, is het moeilijk te voorkomen dat een verklaring over Bologna een verwaterd compromis wordt. Toch denken Plasterk en Vandenbroucke dat Leuven Bologna weer “richting geeft”.

Studentenprotest

Zo wordt nu heel duidelijk gekozen voor classificatie van hogeronderwijsinstellingen. Profiel, missie en resultaten van instellingen moeten transparanter worden, zodat ze beter kunnen worden vergeleken. Studenten, gesteund door een aantal landen, zijn bang dat het rangschikken van instellingen hierdoor zal toenemen. Maar Ján Figel, eurocommissaris voor onderwijs, zei dat het bestaan van *rankings* in Europa al “een voldongen feit” is, en dat deze moeten worden ingezet om juist de diversiteit van het Europese hoger onderwijs inzichtelijk te maken. Zo staat het uiteindelijk ook in de Leuvense slotverklaring, al wordt het woord ‘ranking’ daarin niet genoemd.

Niet iedereen deelde het enthousiasme van de onderwijsministers over ‘Bologna’. In Leuven en Brussel, maar ook in Madrid, waren in totaal duizenden Belgische, Franse, Spaanse en Deense studenten op de been om tegen de onderwijshervormingen te protesteren. De invoering van Bologna gaat in veel landen samen met nationale hervormingen in het hoger onderwijs, en met de verhoging van collegegelden. Daarom is Bologna voor studenten in sommige landen synoniem voor duur onderwijs.

“Als ik volgend jaar nog meer moet betalen, moet ik stoppen met studeren”, zei de achttienjarige

Franse Isabelle. Ze demonstreerde in Leuven omdat ze wil dat onderwijs weer gratis wordt. Een aantal van haar vrienden werd opgepakt voor het gooien van stenen naar de Belgische militaire eenheden, die

*“Even was ik bang
dat ‘Bologna’ een elitair,
bureaucratisch proces
zou worden”*

in groten getale aanwezig waren. In totaal werden in Leuven tien arrestaties verricht. Morgan (21), een andere Franse demonstrant noemde Bologna "slechts het begin van de commercialisering van het onderwijs". Onderwijs in Frankrijk draait volgens hem alleen nog maar om geld.

Privaat geld

De voorzitter van de Europese StudentenUnie (ESU), de Roemeense Ligia Deca, zat bij de ministers aan de vergadertafel. Zij waarschuwde voor meer onrust onder studenten, mochten de ministers zich in Leuven uitspreken voor het aantrekken van geld uit het bedrijfsleven. Daar drongen onder meer Duitsland en Oostenrijk op aan. Het financieren van hoger onderwijs met privaat geld bleek eens te meer een controversiële kwestie. In de slotverklaring van de conferentie wordt uiteindelijk wel genoemd dat financieringsbronnen "gediversifieerd" moeten worden. Maar bovenal wordt benadrukt dat het financieren van onderwijs in Europa een publieke verantwoordelijkheid blijft, en van hoogste prioriteit is.

Opvallend was dat een gedelegeerde uit de Verenigde Staten "de aanhoudende inzet voor publieke investeringen in het hoger onderwijs" een van de interessantste aspecten van Bologna noemde. Voor het eerst werd tijdens een Bolognaconferentie een forum georganiseerd waarvoor vijftien niet-Europese landen waren uitgenodigd. Enkele spraken de hoop uit dat ze in de toekomst instrumenten van Bologna zouden mogen 'lenen'.

Een gedelegeerde uit Canada: "We hebben een federaal systeem, en vinden het erg moeilijk om het hoger onderwijs in de verschillende regio's aan elkaar te koppelen. Daarom is Bologna zo interessant voor ons." China interesseert zich vooral voor de

systemen om diploma's te erkennen. Israël wil zelfs graag lid worden van het Bolognaproces, maar dat is niet mogelijk. In Leuven is afgesproken om van het intercontinentale forum een terugkerend evenement te maken.

Praktische problemen

Terwijl de rest van de wereld nieuwsgierig naar Bologna kijkt, zijn er nog steeds grote problemen bij de praktische voltooiing van de Europese hogeroponderwijsruimte. Daarbij werd in Leuven kort stilgestaan tijdens de presentatie van een rapport van het Europese onderwijsnetwerk Eurydice.

Uit dat rapport blijkt dat de invoering van de bachelor/masterstructuur in grote lijnen geslaagd is, al worden in individuele landen nog verschillende aantallen ECTS aan een bachelor of master toegekend. Ook bevat één ECTS in ieder land een andere werklust, en hebben nog maar weinig landen leeruitkomsten aan ECTS gekoppeld. Het diploma-supplement is in veel landen ingevoerd, maar over de effecten daarvan, bijvoorbeeld het nut voor de arbeidsmarkt, is nog weinig bekend. David Crosier van Euridyce concludeert: "Er is meer aandacht nodig voor de implementatie van Bologna per land. Als dat niet gebeurt, is het de vraag hoe compleet de Europese hogeroponderwijsruimte zal worden." Het probleem blijft dat niemand een land kan dwingen tot actie wat betreft Bologna, en dat samenwerken in zo'n groot verband moeizaam is. Al was het misschien goed dat de gedelegeerden van buiten Europa dit ook eens van een andere kant bekeken. Zoals de Amerikaanse afgevaardigde zei: "Fantastisch dat zoveel landen, ngo's en andere organisaties dit samen voor elkaar hebben gekregen."

ELLEKE BAL

WAT VALT OP IN DE LEUVEN-VERKLARING?

- In 2020 moet een vijfde van de afgestudeerden uit de 46 'Bolognalanden' mobiel zijn geweest.
- Ook medewerkers, docenten en onderzoekers van onderwijsinstellingen moeten vaker naar het buitenland. Het meenemen van een pensioen moet makkelijker worden.
- Er moeten methoden komen om classificatie mogelijk te maken, om de diversiteit van Europese onderwijsinstellingen transparanter te maken.
- Niet alleen universiteiten, maar ook hogescholen vervullen een belangrijke rol in de kenniseconomie.
- Studenten in het hoger onderwijs moeten beter worden voorbereid op een plek op de arbeidsmarkt.
- Meer aandacht is nodig voor de sociale dimensie van Bologna en Leven Lang Leren. (EB)

Weerstand tegen classificatie verbaast Plasterk

Nederland organiseerde eind april samen met België en Luxemburg de Bologna-conferentie in Leuven. Transfer sprak erover met minister Plasterk. Hij hoopt dat Leuven zal worden herinnerd door het besluit om de studentenmobiliteit in Europa te verdubbelen.

Wat betekent het voor Nederland dat 20 procent van de studenten in Europa in 2020 mobiel moet zijn geweest?

“Wij zitten al bijna aan die 20 procent. Maar omdat het een gemiddelde doelstelling is in Europa, willen we graag een hoger percentage halen. Zo geven we andere landen wat ruimte. Uiteindelijk gaat het natuurlijk niet om dat percentage, het gaat erom dat een buitenlandervaring voor studenten een verrijking van hun opleiding is.”

In Leuven werd kritiek geuit op classificatie en rankings in het Bolognaproces. Hoe kijkt u daartegenaan?

“Ik was verbaasd over de oppositie die ontstond. In de Leuven-verklaring staat niet dat er rankings komen. Er staat wel dat er inzicht komt in vergelijkbare getallen en indicatoren. Men is tegen lijstjes zoals de Shanghai-ranking, omdat die geen recht doen aan de verschillen tussen de manieren waarop je goed kunt zijn. Een rechtbank kan geen lineaal langs iemand leggen en meten of-ie schuldig is. Toch kun je zorgen dat er een mechanisme is waardoor er goed wordt gehoord, met wederhoor bijvoorbeeld. Zo kun je ook mechanismen ontwerpen om kwaliteit van onderwijsinstellingen te meten.”

Uw collega Vandenbroucke heeft zich sterk ingezet voor de sociale dimensie van Bologna. Volgens hem moet in alle Bolognalanden de participatie aan hoger onderwijs worden vergroot. Wat moet Nederland doen om Bologna een socialer gezicht te geven?

“Ik denk eerlijk gezegd dat wij daar niet zoveel voor hoeven te doen. Bij ons is dat behoorlijk op orde.”

U heeft besloten om in Nederland de titels Bachelor of Applied Arts en Bachelor of Applied Sciences in te voeren. Die titel wordt nergens anders in Europa gebruikt. Hoe past dat in het Bolognaproces, waarin de erkenning van diploma's en titels een grote rol speelt?

“Ik kreeg uit de hbo-sector het signaal dat afgestudeerden moeite hadden om in het buitenland erkenning te krijgen voor hun opleiding. Tegelijkertijd willen de universiteiten, naar mijn smaak terecht, in de nomenclatuur een verschil houden tussen wetenschappelijk onderwijs en hoger beroepsonderwijs. Ik heb dus geprobeerd een oplossing te vinden, eentje met maar één letter verschil, in plaats van BA komt er nu een BAA. Vergeet niet: University of Applied Sciences is een bekende term. En mensen kunnen een titel leren kennen. Een *drs.* betekende in het verleden twee doctors, en de titel *ing.* kende helemaal niemand. Dat heeft onze ingenieurs er niet van weerhouden om de hele wereld leeg te baggeren en droog te leggen.”

ELLEKE BAL

Talent behouden

In de afgelopen gastcolumns in *Transfer* is veel geschreven over wat het Nederlandse bedrijfsleven biedt en ziet voor internationale studenten en *high potentials*. Samenvattend: alles wordt gedaan om Nederland als opleidingsland te profileren en aantrekkelijker te maken voor buitenlands talent. Maar hoe behoud je dat talent wanneer het even tegenzit, zoals nu met de kredietcrisis of bij internationale overnames?

De afgelopen twee jaar is het aantal overnames van Nederlandse bedrijven door buitenlandse verdubbeld. Het aantal overnames van buitenlandse bedrijven door Nederlandse groeide slechts met 10 procent. Van de Nederlandse beursgenoteerde bedrijven is inmiddels 80 procent in handen van buitenlandse beleggers. Ook ik heb in mijn carrière tal van overnames meegemaakt, de laatste vijf jaar als CEO bij Siemens VDO Nederland.

Door die ervaring weet ik dat buitenlandse overnames vaak ingrijpende gevolgen hebben voor de werknemers. Goed opgeleide *high potentials* op sleutelfuncties zien hun carrièrepad bij zo'n overname doorkruist. *The winner takes it all* geldt immers, en dat betekent vaak dat belangrijke managementfuncties worden ingevuld door de overnemende partij. Hoe behoud je in dat geval je zorgvuldig aangezochte talenten? Hogere salarissen bieden is geen optie, al was het maar omdat dan het hele salarishuis scheef groeit.

Op zoek naar mogelijkheden om mijn *high potentials* te boeien en te binden kwam ik in contact met de Interfocus Group. De opdracht was: adviseer ons hoe wij deze veranderingen in de organisatie kunnen verankeren, ons potentieel kunnen behouden en blijvend motiveren en denk mee in de doorontwikkeling binnen de organisatie. Talentenmanagement als strategisch tool.

Het antwoord luidde: Talentplus. Dit is een persoonlijk talentendashboard dat in nauwe samenwerking

met de Katholieke Universiteit Brabant is ontwikkeld. Het instrument biedt iedere medewerker de mogelijkheid om persoonlijke ontwikkeling 'fotografisch' te volgen. Wat gebeurt er, hoe moet ik nu internationaal verder en wie of wat kan mij daarbij helpen. Het talentendashboard geeft duidelijke keuzemomenten aan en maakt diagnose mogelijk. In-, door- en uitstroombeslissingen en discussies zijn duidelijk gekaderd en geobjectiveerd en worden daardoor uit de

'emotionele' hoek gehaald. Zo helpt deze *tool* iedereen – zowel de top als gewone medewerkers – om rationeler met elkaar om te gaan en zakelijke afwegingen te maken omdat zowel individuele zelfbeelden, verwachtingen als waarnemingen met elkaar worden gematched.

Het dashboard is volledig *web based*, zodat de medewerker op elk moment van de dag zijn of haar talentontwikkeling kan monitoren. Het is toegankelijk voor management, manager, medewerker, trainer, mentor en/of coach. Maar het belangrijkste is dat het dashboard eigendom is en blijft van de medewerker zelf. Het kan dus worden meegenomen als hij of zij, ondanks alle inspanningen, besluit het bedrijf te verlaten.

Onze werknemers werden vooral gestimuleerd met de mogelijkheid om opleidingen te volgen. Door zichtbaar en aantoonbaar in onze mensen te investeren hebben wij talenten kunnen behouden. En zo zou het overal moeten zijn. Talentenmanagement zou als strategisch tool in het DNA van elke organisatie moeten zitten.

FERRY VAN DER VLIET

Ferry van der Vliet is directeur van F1-INCITEMENT Managementcoaching. Hij nodigt als columnist voor de volgende Transfer uit: Hans Plesman, directeur executive education & corporate governance van de Nyenrode Business Universiteit.

‘Zeshonderd mensen eten van de fabriek’

Michel Boerrigter (23) is bezig met zijn master Strategic Product Design aan de TU Delft. Het afgelopen jaar heeft hij in Zuid-Afrika een slippersfabriek opgezet die duurzame, hippe ‘plakkies’ produceert.

Michel Boerrigter heeft in Zuid-Afrika een slippersfabriek opgezet.

“Ik heb altijd een speciaal gevoel voor Afrika gehad. Ik hou van de kleuren. Niet van clichés als zebra- en giraffenprints, maar van het moderne, het amalgaam van westerse en traditionele invloeden dat de cultuur daar vormt. Een product ontwikkelen waarin je dat gevoel kunt overbrengen, en dat bovendien duurzaam is en bijdraagt aan een betere wereld, dat leek mij een mooi eindproject voor mijn bachelor. Ik was dan ook zeer geïnteresseerd in de opdracht die ontwikkelingsorganisatie Kids Rights Foundation had uitgeschreven: bedenken een product waarop in Durban, Zuid-Afrika, een fabriek kan draaien.

Mijn insteek was om dat product uit de sfeer van ontwikkelingshulp te halen. Ik wilde een hoogwaardig product ontwerpen, waarop de fabrieksarbeiders trots zouden kunnen zijn. Toen kwam ik op slippers. Plakkies, zoals de Zuid-Afrikanen die noemen.

Arme Zuid-Afrikanen snijden die uit oude autobanden. Iedereen loopt erop, maar erg comfortabel zijn ze natuurlijk niet. Daarom heb ik bedacht dat die autobanden voor de westerse markt moeten worden gerecycled voor ze tot slippers worden geperst. Schoenenontwerper Jan Jansen staat garant voor het fraaie model, een Afrikaanse kunstenaar voor het dessin. Zo hebben we op basis van een inheems principe een hippe slipper gecreëerd.

Positivisme

De fabriek staat er nu een jaar. Zestig mensen werken erin, zeshonderd mensen eten ervan. De winst komt ten goede aan projecten voor kinderen in de regio, zodat de betrokkenheid van de arbeiders groter is dan bij de eigen huiselijke kring alleen. Afrikanen hebben een mooi woord: *ubuntu*. Vrij vertaald betekent dat zoiets als ‘je bent een persoon alléén door andere personen’. Voor mij is dat positivisme het wezenskenmerk van Afrika. We hebben de fabriek daarom The Ubuntu Company genoemd. In een jaar tijd van een plan op papier via een fabriek in Johannesburg naar een nieuw product in de schappen van de Bijenkorf is intensief. Van studeren is het dan ook niet erg gekomen. Hoewel ik me natuurlijk zeer betrokken voel bij The Ubuntu Company, moet ik het nu, met het oog op mijn master, iets rustiger aan doen. Wel hoop ik ons project voor studenten te kunnen behouden. Het zou mooi zijn als ook anderen er voor hun afstuderen mee aan de slag kunnen en het verder kunnen helpen uitbouwen. Zelf ben ik ondertussen ook nog bezig mijn eigen ontwerp bureau op te zetten. Plannen genoeg. Ik hoef niet per se in Nederland te blijven. Sterker nog: ik zie mezelf als een wereldburger. Maar dan wel een met een zwak voor Zuid-Afrika.”

ANNEMIEKE BOSMAN

Foto: Caro Bonink

Met Duisenberg uit de financiële crisis

De Duisenberg school of finance in Amsterdam heeft torenhoge ambities. De nieuwe masteropleiding, gefinancierd door vier universiteiten, de gemeente Amsterdam, het ministerie van Economische Zaken en zeven grote bedrijven, wil binnen tien jaar bij de wereldtop horen. Selectie aan de poort en een internationale gerichtheid moeten dat mogelijk maken.

De ontwikkeling van de kredietcrisis viel welhaast samen met de start van de Duisenberg *school of finance*. De nieuwe universitaire masteropleiding kreeg de vuurdoop in september 2008. “Door de crisis zijn onze opleidingen relevanter geworden”, zegt decaan Dirk Schoenmaker. “Naar risicomangers is nu bijvoorbeeld veel vraag in de financiële sector.” Tijdens colleges komt de crisis ook uitgebreid aan bod. In het onderwijs worden er direct lessen uit getrokken. “Bij risicomanagement maak je aan de hand van een zogenaamde belcurve een risico-inschatting”, vertelt Schoenmaker. “97 Procent van de gevallen valt binnen die curve, drie procent valt erbuiten. Naar die drie procent werd in het verleden maar weinig gekeken. Wij doen dat nu wel. De standaardtechniek van risicomanagement onderschat de kans op een extreme schok, zoals de kredietcrisis. Met ons onderwijs spelen wij direct in op de actualiteit.” De Duisenberg school of finance is voor Nederland een opzienbarend initiatief. Niet alleen de gemeente Amsterdam en het ministerie van Economische

Zaken investeerden er samen eenmalig 5 miljoen euro in. De opleiding, genoemd naar de in 2005 overleden topbankier Wim Duisenberg, krijgt ook voor minstens de komende vijf jaar 3 miljoen euro per jaar van zeven sponsors, waaronder ING, Fortis en Aegon. Dat maakt Duisenberg tot een opleiding die voornamelijk met privaat geld draaiende wordt gehouden.

Gedateerd

Is de decaan niet bang dat de sponsors als gevolg van de crisis hun investeringen voortijdig zullen stopzetten? “Er liggen duidelijke afspraken”, aldus Schoenmaker. “Daarnaast heeft de financiële sector nu meer dan ooit behoefte aan gekwalificeerd personeel, dat al tijdens de opleiding wordt getraind op de crisis.”

Naast de sponsors participeren de Vrije Universiteit (VU), de Universiteit van Amsterdam, de Erasmus Universiteit Rotterdam en de Universiteit van Tilburg in de Duisenberg-school. De hoogleraren

komen van deze universiteiten. Schoenmaker zelf is naast zijn functie als decaan ook parttime hoogleraar *Finance, Banking and Insurance* aan de VU.

Dat de opleiding inspeelt op de actualiteit van de kredietcrisis, merkt ook *Finance & Law*-studente Klara Celechovska. “Wij bestuderen natuurlijk boeken en *papers*”, vertelt de Tsjechische, “maar veel publicaties zijn inmiddels geda- teerd. De kredietcrisis heeft ook het lesgeven en onderzoek op zijn kop gezet. Daarom discussiëren wij, onder meer met *case studies*, in de collegezaal over de kredietcrisis. We kijken hoe de crisis zich ontwikkelt en hoe de financiële sector daarop reageert.”

De helft van alle 37 Duisenberg-studenten is buiten- lander. Dat heeft bij de bestudering van de krediet- crisis grote voordelen, meent de Indiase student *Risk Management* Rajgopal Ravindranath. “Studenten vertellen hoe er in hun eigen land op de crisis wordt gereageerd door de politiek en het bedrijfsleven. Ik vind dat een meerwaarde.”

Brede blik

De sponsors hebben geen inspraak in het curriculum, benadrukt Schoenmaker. De programmadirecteuren van de opleidingen stellen de inhoud daarvan samen. “Dat is van fundamenteel belang. Als de sponsors lespakketten bepaalden, zou je de academische waar- borg kwijt zijn.” Uiteindelijk wordt alles wel gekeurd door het bestuur, dat bestaat uit de deelnemende universiteiten én de financiële partners. Medewerkers van de sponsors verzorgen ook gastcolleges. “Om de studenten informatie over de beroepspraktijk te geven”, aldus de decaan. “De sponsors geven ons de opdracht om studenten af te leveren met een brede blik, die ook goed communiceren. Dat wordt nu bij veel andere opleidingen onderbelicht. Je kan

bijvoorbeeld wiskundig nog zo onderlegd zijn als *risk manager*, als je niet kan communiceren met de rest, dan heb je een groot probleem.”

Niet alleen wat betreft de sponsoring is de Duisenberg- school binnen het Nederlandse hoger onderwijs een vreemde eend in de bijt. De opleiding doet ook nog eens aan selectie aan de poort en vraagt 26.000 euro collegegeld. “We kunnen studenten weigeren, omdat we worden gespon- sord”, legt Schoenmaker uit. “De sponsors moedigen selectie aan. Zij willen goede studenten. Selecteren is een verboden woord in Nederland, maar het is de enige mogelijkheid om een topinstituut op te zetten. Wij ambiëren om binnen tien jaar

bij de wereldtop te horen, zonder selectie krijg je dat niet voor elkaar. Met het collegegeld sluiten we aan bij internationale financiële scholen. In het buitenland betaal je al snel dertig- tot veertigduizend euro per jaar. Voor uitmuntende studenten hebben wij *scholarships*, zodat ze niet het hele bedrag hoeven te betalen.”

Niet beknibbelen

Voor het collegegeld krijgen de studenten ook wat terug, meent Schoenmaker. “We roosteren maximaal 25 studenten per opleiding in. Kleine klasjes hebben een grote meerwaarde. Studenten krijgen meer persoonlijke aandacht van de docenten.” Voor Celechovska was dat een van de redenen om voor Duisenberg te kiezen. “Bij opleidingen aan andere universiteiten zit je vaak met wel tachtig studenten in een collegezaal, dan kun je niet debatteren. Ik krijg nu veel aandacht van de hoogleraren.” Het collegegeld vindt ze geen probleem. “Mijn opleiding is heel belang- rijk voor mijn loopbaan, daar wil ik niet op beknib- belen.” Celechovska heeft wel een studiebeurs van Duisenberg, waardoor ze ‘slechts’ 8.000 euro betaalt. Duisenberg richt zich nadrukkelijk op buitenlandse

“De sponsors moedigen selectie aan. Zij willen goede studenten”

studenten. “Ze komen overal vandaan: Polen, Duitsland, Engeland, Tsjechië en India”, vertelt programmamanager Wim Touber. “We hebben ook vier Russische studenten. Rusland is een targetland, omdat we een *memorandum of understanding* hebben met de Staatsuniversiteit van Novosibirsk en de Hogeschool van Moskou. De opleidingen die ze daar aanbieden, sluiten goed aan bij ons programma. In Moskou en Novosibirsk worden de beste studenten geselecteerd en daar kiezen onze programma-directeuren uit.”

Voor de werving van internationale studenten kijkt de opleiding het komende jaar vooral naar Oost- en Zuid-Europa. “Onze opleiding heeft in deze regio’s een toegevoegde waarde”, zegt Touber. “Daar zijn nog geen financiële topopleidingen.”

Skylines

De internationale blik van de school komt ook tot uiting in de inrichting. Op de wanden van de hooglerarenkamers prijken de imposante skylines van financiële centra zoals Frankfurt, New York en Londen. Het meubilair van de school, die op

de vijfde verdieping van een modern pand aan de Amsterdamse Roetersstraat is gevestigd, heeft een Nederlands tintje. De stoelen zijn fel oranje.

In een van de twee collegezalen luisteren studenten aandachtig naar een docent. De bibliotheek ligt er nog wat treurig bij. Op de boekenplanken staan maar een paar boeken. Het maakt duidelijk dat de opleiding nog in de kinderschoenen staat. “De collectie breiden we nog uit”, zegt Touber. “Studenten kunnen nu al wel lenen bij alle universiteitsbibliotheken in Nederland.”

De laatste zes weken van de eenjarige opleiding lopen de studenten stage. Daarna krijgen de sponsors als eerste hun cv te zien, maar de studenten zijn vrij om te solliciteren waar ze willen. “Ik zou graag voor een van de partners werken”, zegt student Ravindranath. “Het zijn topbedrijven. Door gastcolleges van de sponsors horen wij vanuit de praktijk wat er in het bedrijfsleven gebeurt.” Dat vindt de Indiër heel belangrijk. “Zo word ik goed voorbereid op het werk dat ik straks zal doen.”

ROBERT VISSCHER

AANBOD VAN DE DUISENBERG SCHOOL OF FINANCE

Bij de Duisenberg school of finance kunnen studenten een eenjarige masteropleiding volgen. Het afgelopen collegejaar (2008-2009) was er keus uit twee opleidingen: Risk Management en Finance & Law. Daarnaast biedt

de school een promotietraject in samenwerking met het Tinbergen Instituut, waarin de twee Amsterdamse universiteiten samenwerken met de Erasmus Universiteit Rotterdam. Vanaf september 2009 breidt Duisenberg

het programma uit met drie nieuwe masteropleidingen: Financial Markets and Investment, LLM in Finance & Law en Corporate Finance and Banking. Verder komt er een onderzoeksprogramma. (RV)

Fulbright is meer dan een cash machine

Het Fulbright Center in Amsterdam bevordert al zestig jaar 'wederzijds begrip' tussen de Verenigde Staten en Nederland. Dat doet het jubilerende centrum onder meer door beurzen te verstrekken voor studie, onderzoek en onderwijs. Aan de aanpak van Fulbright kan het Huygens Scholarship Programme een voorbeeld nemen, vindt directeur Marcel Oomen.

Op de zolderverdieping van een statig pand aan de Amsterdamse Herengracht heerst enige scepsis over 'NY400', de viering van vierhonderd jaar betrekkingen tussen Nederland en de Verenigde Staten. "Prachtig, al die activiteiten om de aandacht te vestigen op de onderlinge betrekkingen", vindt Marcel Oomen, directeur van het hier gevestigde Fulbright Center. "Maar wij doen al zestig jaar niets anders." Daar zou de Nederlandse overheid van hem best wat meer aandacht aan mogen geven.

Toch geëert het Fulbright Center het Amerikaans-Nederlandse jubileum niet. Het mag een speciale beurs uitreiken aan een student uit Nederland en een uit Amerika voor studie of onderzoek naar de relatie tussen beide landen. En het ministerie van Onderwijs financiert een simultaan congres in New York en Amsterdam op 12 september over transatlantische samenwerking op onderwijsgebied. Deelnemers kunnen tijdens dat congres via internet 'bij elkaar aanschuiven'. Oomen wil daarbij vooral culturele verschillen aan de orde stellen.

Want die worden nogal eens onderschat, merkt ook programmacoördinator Linda Pietersen. Als voorbeeld noemt ze de Nederlandse student die vanwege plagiaat van een Amerikaanse universiteit werd

gestuurd. Misschien ging het in zijn ogen om een voorlopige versie van het werkstuk en wilde hij nog noten toevoegen, maar hij had door de *honor code* van de instelling te ondertekenen toch beloofd zich daar niet schuldig aan te maken. "Voor vertrek denken studenten precies te weten hoe het daar in elkaar zit", zegt Pietersen. "Maar op een kleine campus in Kansas gaat het er heel anders aan toe dan in de serie *Friends*."

Vriendjes

Senator J. William Fulbright nam in 1946 het initiatief voor wetgeving om wederzijds begrip tussen de Verenigde Staten en andere landen te bevorderen via de uitwisseling van studenten en docenten. Naar hem werd dan ook het Fulbright-programma genoemd, de bekendste activiteit van het Fulbright Center. Dit beurzenprogramma, gezamenlijk gefinancierd door de Nederlandse en de Amerikaanse overheid, biedt Nederlandse masterstudenten en promovendi de gelegenheid om op een vooraanstaande universiteit in de Verenigde Staten te studeren. Op hun beurt krijgen Amerikaanse studenten en onderzoekers via Fulbright financiële steun om hierheen te komen. Maar het Center biedt ook beurzen en informatie aan scholieren die net een havo- of vwo-diploma op zak hebben en in de VS willen gaan studeren, scholen die een uitwisseling met *high schools* willen organiseren of instellingen die Amerikaanse wetenschappers willen laten overkomen. "We krijgen zelfs hele gezinnen op bezoek die gaan emigreren. Die leggen we uit hoe het schoolsysteem daar in elkaar zit, van hoog tot laag", vertelt Oomen. Behalve van beide overheden ontvangt het Fulbright Center ook geld van sponsoren en fondsen, zoals de Netherland-America Foundation en de Holland America Friendship Foundation.

De Amerikaanse overheid gaat het wat betreft de Fulbright-activiteiten in de eerste plaats om *public diplomacy*, aldus Oomen. "Laten zien: wij zijn vriendjes. Met het budget voor de beurzen wordt

Directeur Marcel Oomen
en programmacoördinator
Linda Pietersen.

Foto: Caro Bonnik

politiek bedreven. Turkije krijgt sinds 9/11 drie keer zoveel geld, als cruciaal land. Maar ons ministerie van Onderwijs heeft een ander doel: internationalisering.” Oomen vindt dan ook dat Nederland veel meer met de Fulbright-beurzen zou kunnen doen.

“Het zou Fulbright als een soort lokdoos voor meer Amerikaanse studenten kunnen gebruiken. In Amerika zit een enorm potentieel aan studenten van wie de ouders een goed gevulde portemonnee hebben. Laat ons aan de werving van die studenten meewerken, maak gebruik van de naam en faam van Fulbright. Studenten die een beurs hebben gekregen, vertellen bij terugkeer in de VS dat het erg leuk was om hier te studeren, dat het onderwijs goed en betaalbaar is.”

Bekendheid kopen

Nederlandse onderwijsinstellingen, zoals de Universiteit Maastricht (UM), beginnen geleidelijk op die mogelijkheden in te springen door ook

Fulbright-beurzen beschikbaar te stellen voor Amerikanen. Een goedkope en efficiënte manier om in de Verenigde Staten bekendheid te genereren, zegt de directeur. “Met een investering van 26.000 dollar koopt Maastricht daar bekendheid. De beurs wordt opgenomen in een database die Amerikaanse universiteiten kopiëren. De naam van Maastricht wordt zo geassocieerd met Fulbright.”

Oomen hoopt dat het voorbeeld van de UM navolging krijgt. “Vooral van universiteiten die in de VS niet zo *in the picture* staan, zoals die van Tilburg en Groningen. Zij kunnen ons de beurs in handen geven, wij kiezen dan iemand uit.”

Hij zou ook graag zien dat OCW meer geld ging pompen in Fulbright-beurzen voor Nederlandse studenten. Oomen heeft wel een idee waar het ministerie dat geld vandaan zou kunnen halen. Het is hem namelijk een doorn in het oog dat binnen het Huygens Scholarship Programme (HSP) alle studiekosten worden vergoed. “Waarom volledig dekkende

“Geen hond in de
Verenigde Staten weet wie
Huygens is, maar iedereen
kent Fulbright”

beurzen verstrekken? Geef liever een lager bedrag aan meer studenten en stimuleer ze om er zelf ook nog iets voor te doen.”

De ervaringen bij Fulbright wijzen uit dat het goed lukt om ook andere fondsen te werven. “Onze beurzen bedragen ongeveer 12.500 dollar. Dat geld dekt misschien een kwart of eenderde van de totale kosten. Maar met een Fulbright-beurs op zak weten zo’n dertig Nederlandse studenten samen bijna 1 miljoen dollar vanuit de Verenigde Staten los te krijgen.” Oomen pleit zelfs voor samenvoeging van Fulbright met het HSP: “Want geen hond in de Verenigde Staten weet wie Huygens is, maar iedereen kent Fulbright. De financiering van het Fulbright-programma is nog dezelfde als vijftien jaar geleden, toen ik hier begon. Desondanks maken er nu drie keer zoveel studenten gebruik van.” Het succesrecept is dat zijn organisatie met in totaal acht medewerkers heel veel ondersteuning biedt, legt Oomen uit. “Wij hebben al in augustus een selectieronde voor het volgende collegejaar”, vult program-

macoördinator Pietersen aan. “Zo is er voldoende tijd om toelating tot een Amerikaanse universiteit en extra financiering te regelen.” Na een eerste schifting op basis van schriftelijke aanmeldingen, worden kandidaten uitgenodigd voor een gesprek met een selectiepanel. Oomen: “Daarin zitten drie tot vier mensen, onder wie een hoogleraar. Zij kijken niet alleen naar excellentie, maar ook of iemand kan communiceren, *ambassadorial qualities* heeft en maatschappelijk betrokken is. Daarnaast bekijken wij wie onze steun echt nodig heeft.” Dan volgt nog een intake-gesprek. Als de selectie is gemaakt, organiseert het Fulbright Center een informatiebijeenkomst over de verdere aanpak. “Ook voor mensen die afgevallen zijn: wat te doen zónder beurs?”, benadrukt Pietersen.

Allochtone studenten

Beiden zijn erg trots op het aantal allochtone studenten dat zich inmiddels aanmeldt voor het Fulbright-programma. “Voor die studenten, van wie de ouders niet hebben gestudeerd, doen wij veel. In 2004–2005 hebben we tijdens de ramadan voorlichtingsmiddagen georganiseerd, afgesloten met een iftar-maaltijd. Nu zijn allochtonen goed voor 15 procent van alle aanmeldingen, terwijl deze groep in het hoger onderwijs tien procent vertegenwoordigt.”

Studenten komen bij Fulbright voor het geld, maar het Center is geen *cash machine*, maakt Oomen duidelijk. “We willen dat iemand de doelstelling begrijpt en zich daarvoor inspannt.” Ondanks het succes heeft de organisatie met een budget van 1,2 miljoen euro te weinig geld, vindt de directeur. “Daar moeten we alles van doen. Terwijl ons *Campus Scholarship Program*, dat de overheid niets kost, dit jaar 750.000 dollar van universiteiten in de VS genereert. Ik zie geen organisatie die ons dat nadoet.” Volgens Oomen is Fulbright nog steeds nodig, ook al zijn Nederland en Amerika al vierhonderd jaar vrienden. Hij stelt namelijk vast dat de Verenigde Staten uit het middelpunt van de wereld aan het verdwijnen zijn. “We moeten dit programma blijven uitvoeren, ook om bijvoorbeeld het negatieve beeld bij te stellen dat alleen Amerika de economische crisis heeft veroorzaakt.” Maar de directeur wijst meteen op de enorme veerkracht van de Verenigde Staten. “Door de toevloed van talent uit andere delen van de wereld is het een bijzonder land.”

ANNELIEKE SLAPPENDEL

‘In Argentinië is informatica

*Voor de Nederlandse kenniseconomie zijn ze hard nodig: talentvolle wetenschappers uit het buitenland. Wie zijn deze kenniswerkers? Transfer praat met negen van hen. Deze maand de Argentijn **Flavio Garcia**, postdoc aan het onderwijsinstituut voor Informatica en Informatiekunde van de Radboud Universiteit Nijmegen.*

Zes jaar geleden belde een oud-klasgenoot Flavio Garcia in Argentinië op. Hij was aan het promoveren aan de Universiteit Twente en wist dat ze in Nijmegen op zoek waren naar een promovendus. Garcia was direct enthousiast. “Ik wist maar weinig van Nederland. Dat het weer er slecht is en dat ze er een moeilijke taal spreken. Maar ook dat er in Nederland veel aandacht is voor wetenschappelijk onderzoek. Dat woog voor mij heel zwaar. Ik wist het via hoogleraren van de wiskundefaculteit van Córdoba, waar ik studeerde. Drie van hen hadden in Nederland gestudeerd of waren er gepromoveerd. Zij hadden zeer enthousiaste verhalen over het academisch klimaat. In Argentinië is er maar weinig geld voor onderzoek. Mijn thuisland is arm. Wetenschappers doen onderzoek vooral in hun vrije tijd.”

Omdat Garcia graag wetenschappelijk onderzoek wilde verrichten, keek hij over de grens. Dankzij de oplettendheid van zijn voormalige klasgenoot, werd hij in 2003 promovendus aan de Radboud Universiteit. In 2007 rondde hij zijn dissertatie af, sindsdien werkt hij als postdoc in Nijmegen bij het onderwijsinstituut voor Informatica en Informatiekunde.

Overdreven

De Argentijn moest in het begin wennen aan de mentaliteit in Nederland. “Nadat ik was aangenomen als promovendus, diende ik me te registreren bij de

“Misschien ga ik tijdelijk buiten Nederland werken, maar daarna wil ik terug”

studie moeilijker'

Flavio Garcia

Foto: Harm Jan van Dijk

vreemdelingenpolitie. Ik was een halfuur te vroeg voor de afspraak. Ik stapte toch maar naar binnen en werd geholpen door een baliemedewerkster. Zij vroeg mij te wachten. Een halfuur lang deden die vrouw en ik niets. We staarden elkaar aan. Totdat ze naar de klok keek en het precies de tijd van de afspraak was. Toen haalde ze een formulier uit een lade en gaf het aan mij. Dat moest ik invullen. Zoveel structuur en tijdgebondenheid schokte mij. Terwijl de strakke organisatie in Nederland mij eigenlijk wel direct aansprak. Iedereen komt op tijd voor een afspraak en dat vind ik fijn. Maar wat de baliemedewerkster deed, vond ik erg overdreven. Ook de netheid op straat vind ik fantastisch, in Argentinië is het een zootje vergeleken met Nederland."

Los van het wetenschappelijk onderzoek, vindt Garcia de verschillen aan universiteiten in Argentinië en Nederland niet groot. "Collega's gaan op een vergelijkbare manier met elkaar om. In beide landen werken onderzoekers graag samen en is er een relaxte sfeer."

De onderzoeker was wel verrast over de vrijheid die studenten in Nederland hebben. "Zij kiezen zelf de vakken die ze willen volgen", zegt Garcia. "Daardoor hebben mijn studenten niet dezelfde kennis en achtergrond. Ik daag studenten graag uit met lastige wiskunde. De eerste reactie van veel studenten is dat ze het niet kunnen. Dat vind ik vreemd, want dan hebben ze het nog niet eens geprobeerd. Uiteindelijk lukt het ze wel. In Argentinië is de opleiding informatica veel moeilijker. Studenten geven minder feedback en werken harder. De tentamens zijn daar ook lastiger, in ieder geval wel aan de Nationale Universiteit van Córdoba waar ik studeerde."

Terroristen

Garcia werkt momenteel aan de beveiliging van RFID (*radio frequency identification*). "Dat systeem gaat op termijn de barcode vervangen", legt hij uit. "Barcodes op producten in een boodschappenkar worden een voor een gescand. Bij RFID is dat niet meer nodig, dan worden alle producten in een keer gescand, waardoor je met een volle boodschappenwagen zo langs de kassa kunt lopen. RFID kan ook worden toegepast bij de registratie van koffers op luchthavens of op medicijnen bij apotheken."

Het systeem kent nog wel een probleem: de RFID op de producten blijft actief, ook na het scannen. "Dat betekent dat een hacker die dichtbij iemand staat die bijvoorbeeld medicijnen in zijn jaszak heeft, makkelijk kan achterhalen wat dat voor medicijnen zijn. Bij paspoorten wordt ook een dergelijk systeem gebruikt. Terroristen kunnen zelfs een bom maken, die alleen afgaat als iemand met een Nederlands of Amerikaans paspoort langsloopt. Om dat te voorkomen werken wij aan een cryptografie voor de RFID."

Om het gevaar van niet goed beveiligde chips te tonen, hackte Garcia met collega's de beveiligingspas van de Radboud Universiteit. "We haalden informatie van zo'n kaart door met een zelfgemaakt apparaat langs iemand met een beveiligingspas te lopen. Vervolgens konden wij overal bij de universiteit naar binnen. Het is met dezelfde techniek ook mogelijk om informatie van de ov-chipkaart te halen."

Nederlandse vriendin

Hoe lang de Argentijn in Nederland zal blijven, is nog niet duidelijk. "Ik heb een contract tot 2010. Daarna moet ik op zoek naar een andere werkgever, omdat je in Nederland maar een paar keer achter elkaar een tijdelijk contract bij dezelfde universiteit kan krijgen. Ik wil hier heel graag blijven. Ik heb een Nederlandse vriendin, met wie ik samenwoon. Ik hou ervan dat hier alles georganiseerd is en vooral dat er zo veel aandacht is voor wetenschappelijk onderzoek. Daarom overweeg ik absoluut niet om terug te keren naar Argentinië. Misschien vind ik volgend jaar werk buiten Nederland en ga ik naar Duitsland of de Verenigde Staten. Maar ik hoor van vrienden die in Amerika studeren, dat collega's veel minder met elkaar samenwerken, omdat er een competitieve sfeer heerst. In Duitsland is er meer afstand tussen collega's en wordt veel minder goed Engels gesproken." Eigenlijk wil Garcia alleen maar tijdelijk buiten Nederland werken. "Daarna wil ik zo snel mogelijk weer terug. Ik ben namelijk zo gek op Nederland en de sfeer op de universiteit, dat het mijn thuis is geworden."

ROBERT VISSCHER

Flexibel onderwijs

Afstandsonderwijs lijkt hét middel om onderwijs voor iedereen toegankelijk te maken. Internet- en multimedietoepassingen bieden volop mogelijkheden.

Maar er zijn ook obstakels. Begin juni komen betrokkenen uit de hele wereld naar Maastricht, om te praten over de toekomst van het afstandsonderwijs.

Belangrijk discussiepunt: hoe maken we het betaalbaar?

Afstandsonderwijs is niet meer weg te denken uit de internationale onderwijswereld. De omvang die deze vorm van onderwijs wereldwijd heeft, is indrukwekkend, zo blijkt uit de woorden van Jos Rikers. Hij is beleidsmedewerker internationale zaken van de Open Universiteit, de instelling die zich sinds de oprichting in 1984 specialiseert in afstandsonderwijs. India en China zijn de absolute reuzen, vertelt Rikers, met miljoenen studenten in eigen land. Engels- en Spaanstalige instellingen trekken ook veel studenten buiten de eigen landsgrenzen. "Zo heeft het Spaanse UNED bijvoorbeeld ongeveer 300.000 studenten die vaak in Zuid- of Midden-Amerika wonen."

Toch weet Rikers dat de potentie van het onderwijsconcept nog vele malen groter is dan het huidige bereik. "Een basisopleiding is niet meer voldoende in een wereld waarin kennis en technologie steeds belangrijker worden. Mensen moeten zich voortdurend om- en bijscholen. En dat doen ze het liefste achter hun bureau, thuis of op hun werk."

Om de toekomst van het afstandsonderwijs te bespreken, komen van 7 tot en met 10 juni betrokkenen uit de hele wereld naar Maastricht. Rikers is voorzitter van de logistieke organisatie van de conferentie, met als thema 'flexible education for all: open-global-innovative'. De conferentie is een eenmalige combinatie van de *world conference* van het internationale kennisnetwerk *International Council for Open and Distance Education* (ICDE) en de jaarvergadering van de *European Association of Distance*

Teaching Universities (EADTU), waarin 22 instellingen uit negentien Europese landen samenwerken.

Kwaliteitsborging

Technologische ontwikkelingen via internet en multimedia vormen – zoals te verwachten was – een belangrijk gespreksonderwerp tijdens de conferentie in Maastricht. Maar daarnaast staat volgens Rikers de internationale kwaliteitsborging van afstandsonderwijs hoog op de agenda. "Helaas komen wij geregeld minder bona fide aanbieders tegen, waarvan de organisatie vaak niet meer is dan een homepage en een gironummer. Dat is funest voor de goede naam van andere aanbieders. We werken daarom aan een systeem waarmee we instellingen de maat kunnen nemen."

Maar de meeste aandacht zal volgens Rikers uitgaan naar de vraag hoe afstandsonderwijs beter betaalbaar te maken is voor studenten. Een belangrijk begrip daarbij is 'open educational resources' waarbij instellingen en docenten rechtenvrij gebruik kunnen maken van software en onderwijsmateriaal. "In Nederland heeft minister Plasterk nu met het project *Wikiwijs* iets dergelijks voor de basisscholen in gang gezet. Maar gratis onderwijsmateriaal zou ook een grote bijdrage kunnen leveren aan de doelstelling om 50 procent van de Nederlandse beroepsbevolking hoger onderwijs te laten volgen. Het prijskaartje dat aan een opleiding hangt, is vaak een belangrijke reden om niet te gaan studeren. Als de licenties wegvallen, kunnen wij als Open Universiteit ons richten op aantrekkelijke servicepakketten voor studenten. Dan ben je veel meer vraaggericht bezig."

Volgens Rikers stuiten instellingen overal ter wereld op gelijksoortige problemen. "In veel ontwikkelingslanden is er een grote behoefte aan scholing van leraren. Vaak staan daar ongekwalificeerde mensen voor de klas. Afstandsonderwijs is een prima middel om deze mensen te professionaliseren, maar scholen hebben vaak niet de middelen om een dure opleiding voor hun leraren te betalen. Voor de onderwijsinstellingen daar is het bijvoorbeeld prachtig dat er met de elektronische *open source*-leeromgeving Moodle een alternatief is gekomen voor *Blackboard*. Dat is goedkoper en bovendien eenvoudiger aan te passen aan de eigen culturele context."

voor iedereen

De Nederlandse Open Universiteit blijft zich vooralsnog in eerste instantie richten op Nederlandse en Vlaamse studenten. Nederlands blijft voorlopig ook de voertaal. Rikers: "Het grootste deel van onze studenten kiest bewust voor een Nederlandstalige opleiding." Wel zoekt de OU op tal van vlakken samenwerking met buitenlandse partners. Zo maakt de *Moscow State University for Economics, Statistics and Informatics* (MESI) gebruik van Nederlandse onderwijsconcepten.

Ook diende de OU onlangs samen met zes partnerinstellingen een subsidieaanvraag in bij de EU voor een gemeenschappelijk project dat onderzoek van studenten naar de lokale gevolgen van klimaatverandering bundelt. Op deze wijze hopen de aanvragers een integraal beeld te krijgen van de effecten van verschuivingen in het klimaat in Europa.

"Masterstudenten die dat interessant vinden, krijgen de mogelijkheid om dergelijk onderzoek te doen", legt Rikers uit. "Het kan bijvoorbeeld gaan om een analyse van sociale groepsprocessen die ontstaan wanneer ergens de aanleg van een snelweg wordt aangekondigd, maar ook om de bestudering van milieu- of biologische verschijnselen. De bedoeling is dat de studenten hun onderzoeksgegevens onderbrengen in een digitale databank die voor alle deelnemende instellingen

toegankelijk is. Om de data bruikbaar te maken, wordt een e-module ontwikkeld die de vereiste statistische en onderzoekstechnische aanpak weergeeft. Studenten volgen die module als hun basisprogramma niet in vergelijkbare onderdelen voorziet. Daarnaast kunnen studenten in een beginstadium van hun onderzoek contact zoeken met studenten elders in Europa die met vergelijkbare zaken bezig zijn."

Tegenwicht

Rikers noemt het project een prachtig voorbeeld van internationale samenwerking én innovatie. Bovendien komt het voorstel voort uit maatschappelijke betrokkenheid van de initiatiefnemers. "De *taskforce* duurzaamheid van de EADTU wilde tegenwicht bieden tegen de gedachte dat klimaatverandering een immens en ongrijpbaar probleem is dat alleen op wereldniveau kan worden aangepakt. Studenten moeten beseffen dat ontwikkelingen op lokaal niveau, waar je als individu mogelijk nog invloed op kunt uitoefenen, ook van belang zijn. Dat inzicht verkrijgen ze nu in samenwerking met andere Europese studenten en brengen ze over naar de gemeenschap waarbinnen ze hun onderzoek uitvoeren."

XANDER BRONKHORST

"Gratis onderwijsmateriaal

kan helpen om meer

mensen hoger onderwijs

te laten volgen"

Illustratie: Niels Bongers

Studenten protesteren in Parijs tegen de hervormingen in het Franse hoger onderwijs.

FRANSE PROTESTACTIES DUPEREN BUITENLANDSE STUDENTEN

Al weken geen co

De aanhoudende protesten van docent-onderzoekers in Frankrijk hebben ingrijpende gevolgen voor de talrijke buitenlandse studenten. En daarmee voor het imago van de Franse universiteit. Als de protesten voortduren, overweegt de Franse tegenhanger van de Nuffic buitenlandse studenten af te raden zich op bepaalde universiteiten in te schrijven.

Studeren in Parijs. Voor menig student is het een droom. Zo ook voor Mirne van der Cammen (22). Sinds februari verblijft de Utrechtse studente Nederlandse Taal en Cultuur in de Franse hoofdstad. Van studeren is het echter nog niet gekomen. “Ik doorliep het introductieprogramma, maar vrijwel direct daarop ging de universiteit dicht,” zegt Van der Cammen op haar kamer op de internationale-studentencampus in het zuiden van Parijs. Ze kwam naar Frankrijk omdat ze iets wilde opsteken van hoe de Nederlandse taal in Frankrijk wordt onderwezen. Het liep anders. Net als bij veel andere buitenlandse studenten in Parijs, liepen haar plannen stuk op de protestbeweging van docent-onderzoekers. “Aanvankelijk waren er wel wat colleges, al werd daar voornamelijk gedebatteerd over de voors en tegens van de universiteitshervormingen. Na twee weken hielden ook die op.” Sindsdien neemt Cammen het er maar een beetje van. Ze bezoekt parken en musea, al wil ze van vakantie niet spreken. “Ik ga nog steeds

“Er is geen direct verband tussen protesten en het aantal inschrijvingen van buitenlandse studenten”

uit protest thuis.” Zelfs het feit dat Floors begeleider staakt, leidt niet tot onoverkomelijke problemen. “Ik spaar mijn vragen op voor de momenten dat hij op het lab is.”

Links versus rechts

Al maanden zijn veel Franse universiteiten in de greep van de protestbeweging der *enseignants-chercheurs* (docent-onderzoekers). In het algemeen protesteren zij tegen de wijze waarop president Nicolas Sarkozy de universiteit wil verzelfstandigen. Meer in het bijzonder richt het protest zich tegen het decreet van onderwijsminister Valérie Pécresse. Dat beoogt een verandering van het statuut van de docent-onderzoekers, waardoor niet langer het ministerie van Onderwijs, maar de baas van de universiteit hun carrièreverloop bepaalt. Docent-onderzoekers

verzetten zich vooral tegen de vierjaarlijkse evaluaties waarin het decreet voorziet, maar ook tegen een maatregel waarbij onderzoekstijd kan worden bekort bij gebleken wanprestatie.

Frankrijk zou Frankrijk niet zijn als het conflict niet ook een politieke dimensie had. Het overgrote merendeel van de protesterende docent-onderzoekers is links en hoewel zij erkennen dat hervormingen van de universiteit noodzakelijk zijn, menen zij dat die taak niet aan een rechtse regering mag worden toevertrouwd. Ze klagen over gebrek aan inspraak en verwijten de regering slechts oog te hebben voor takken van wetenschap waarmee geld te verdienen valt.

Eind februari gooide Sarkozy olie op het vuur door in een toespraak over de paar Franse Nobelprijswinnaars te spreken als ‘de bomen die het bos verbergen’, implicerend dat de meeste docent-onderzoekers weinig anders doen dan elke maand hun salaris opstrijken. Een en ander resulteerde in stakingen, demonstraties en talrijke vormen van ludiek protest. Zoals de *Ronde infinie des obstinés*, waarbij academici rondjes lopen op de Place de Grève in Parijs. Vierentwintig uur per dag, zeven dagen in de week, en dat nu al weken achtereen. Voor het Panthéon werden voorleessessies uit *La Princesse de*

regelmatig kijken of er niet toevallig tóch colleges zijn en daar gaat veel tijd in zitten.”

Jochem Floor had meer geluk. Sinds 2006 doet de 26-jarige Nederlandse promovendus onderzoek naar interne getijdenwerking van oceanen aan het befaamde *Laboratoire d'aérodynamique* van de *Université Paul Sabatier* in Toulouse. “Op de faculteit wordt druk gestaakt, maar omdat ikzelf geen colleges volg, heb ik daar weinig last van”, vertelt hij aan de telefoon. Ook op het lab waar hij werkt, ondervindt hij geen noemenswaardige hinder van de protestbeweging, zelfs al zijn veel van zijn Franse mede-onderzoekers daar wel nauw bij betrokken. “Ze lopen mee in demonstraties en sommigen werken

Illege

Clèves georganiseerd, nadat Sarkozy had bekend dat hij zich als scholier niet door de beroemde zeventiende-eeuwse roman van Mme de la Fayette had weten heen te worstelen en het belachelijk vond dat aspirant-ambtenaren er vragen over moeten kunnen beantwoorden.

Drie protesten

Van een duidelijke winnaar lijkt nog steeds geen sprake, de verliezers zijn daarentegen al lang bekend. Dat zijn de honderdduizenden binnen- en buitenlandse studenten die geen college hebben kunnen volgen en nu studiepunten dreigen mis te lopen, of zelfs hun jaar in gevaar zien komen. Een patroon begint zich af te tekenen. Zo kreeg een student die zich in 2005 inschreef op de universiteit tot dusver al te maken met drie grote protesten. Eerst die tegen het jongerencontract CPE, die het universitaire leven in het voorjaar van 2006 nagenoeg tot stilstand bracht, toen die van november/december 2007 tegen de aangekondigde verzelfstandiging van de universiteit en nu dus die tegen het decreet van Pécresse.

“Wat de uitkomst van het huidige conflict ook zal zijn, het probleem van de universiteit zal niet zijn opgelost”, zei de filosoof Marcel Gauchet in een interview met dagblad *Le Monde*. Volgens de auteur van het recente boek *Conditions de l'éducation* is het probleem dat de Franse universiteit de maatschappelijke noch de intellectuele elite voortbrengt, zoals dat elders het geval is. De elite geniet zijn opleiding immers op de ultrasselectieve en excellente *Grandes Écoles*. Dat maakt volgens Gauchet het vraagstuk van de universiteit in Frankrijk veel minder vitaal en urgent dan elders in Europa. De ingrijpendste consequentie van de huidige protesten zal volgens hem een verdere afbladdering van het universitaire imago zijn, met als gevolg de vlucht van studenten die op een *Grande École* terecht kunnen. Daarbij doelt Gauchet nadrukkelijk op Franse studenten. Maar hoe zit het met studenten van over de grens? Worden zij afgeschrikt door de aanhoudende stakingen en protesten op de Franse universiteit?

André Siganos, directeur van Campus France, de Franse tegenhanger van de Nuffic, maakt zich nog geen al te grote zorgen. “De ervaring van voorgaande jaren leert dat er geen direct verband bestaat tussen protesten en het aantal inschrijvingen van

buitenlandse studenten. Op mijn reizen door Zuid-Amerika, Azië en het Midden-Oosten, begint niemand over de Franse universiteitsprotesten.” Maar toch. De universiteit van Sydney heeft inmiddels besloten het uitwissellingsprogramma met Paris III (een notoire brandhaard) te beëindigen. Australische studenten betalen veel collegegeld en willen niet het risico lopen maandenlang te zitten duimendraaien, luidde de verklaring. “Het kan natuurlijk zijn dat er hier daar een samenwerkingsverband sneuvelt”, zegt Siganos, “maar zo is het spel. Het voornaamste is dat Franse universiteiten garanderen dat buitenlandse studenten hun studiepunten en diploma's krijgen.”

Misgelopen studiepunten

Op de meeste plekken gebeurt dat ook. Zo is de Nederlandse Mirne van der Cammen een aantal opdrachten in het vooruitzicht gesteld waarmee ze haar misgelopen studiepunten alsnog kan verdienen. “Al is het hoe, wat en wanneer me nog steeds niet helemaal duidelijk”, aldus de studente. Hoewel Siganos zich dus nog geen grote zorgen maakt over het imago van de Franse universiteit in het buitenland, erkent hij dat de stakingen niet veel langer moeten duren. “Als ze aanhouden, zal een publiciteitsoffensief wenselijk zijn, al moet de minister daarvoor het groene licht geven.” Zodra dat gebeurt, mobiliseert Campus France volgens Siganos onmiddellijk zijn imposante internationale netwerk. “Als het aan ons ligt, noemen we dan man en paard. Dat wil zeggen dat we het buitenlandse studenten zullen ontraden om zich in te schrijven op die universiteiten waar met grote regelmaat wordt gestaakt. Zoiets is nooit eerder vertoond.”

Wat Van der Cammen betreft: zij had graag colleges gevolgd en meer van het studentenleven meegeemaakt. Toch valt de balans van haar verblijf positief uit: “Ik heb veel nieuwe mensen leren kennen, uitvoerig Parijs ontdekt en door al die protesten heb ik veel over Frankrijk geleerd.” Jochem Floor beaamt dat: “Die stakingen behoren uiteindelijk toch tot het Franse cultuurgoed.”

MARIJN KRUK

Lees meer op www.transfermagazine.nl onder 'Onze m/v in', rubriek NEWS

A G E N D A

Krachten bundelen en kansen benutten! De mogelijkheden in Brazilië voor het Nederlandse hoger-onderwijsveld in een breder perspectief. Dat is het thema van een seminar dat de Nuffic in het kader van het focusjaar Brazilië organiseert op **11 juni** vanaf 12.45 uur in het Polmanshuis te Utrecht. Op het programma staat onder meer presentaties van het Nederlandse instituut voor internationaal cultuurbeleid SICA en de EVD. Rondetafelgesprekken dienen ter inventarisatie voor een hoger-onderwijsmissie naar Brazilië komend najaar. **Meer informatie over het seminar en aanmelden via www.nuffic.nl/focusjaar.**

Studenten, onderzoekers en promovendi, maar ook beleidsmedewerkers, bestuurders en docenten zijn welkom op de *Frans-Nederlandse ontmoetingsdagen* op **11 en 12 juni** in Maastricht. Het thema is 'Studeren = Slagen'. Naast een seminar over de universitaire campus en enkele workshops is er veel gelegenheid om te netwerken. **Meer informatie en inschrijven via www.frnl.eu.**

Na Washington, Berlijn en Shanghai vindt de conferentie van de *International Ranking Expert Group* (IREG-4) dit jaar plaats de Kazachstaanse hoofdstad Astana, van **14 tot en met 16 juni**. Aan de orde komen verschillende onderwerpen die te maken hebben met nationale, regionale en mondiale rankings en de invloed daarvan op de academische wereld, de maatschappij en beleidsmakers. **Meer informatie en inschrijven via www.ireg-observatory.org.**

Ruim tien jaar na de vorige organiseert de Unesco weer een *World Conference on Higher Education*, van **5 tot 8 juli** in Parijs. 'The New Dynamics of Higher Education' is het thema. Daar wordt bekeken wat er veranderd is sinds 1998, maar ook wat er nu speelt en hoe nieuwe doelstellingen kunnen worden behaald. **Meer informatie op www.unesco.org/education/hed.** Ter voorbereiding daarop is er op **2 en 3 juli** een conferentie in Den Haag onder voorzitterschap van de Nederlandse Nationale Unesco-commissie, getiteld *Quality, Social responsibility and Global Citizenship – How to vitalize and amplify UNESCO guidelines*. **Meer informatie via onderwijs@unesco.nl.**

Madrid met zijn immigranten vanuit de hele wereld is volgens de *European Association for International Education* de ideale locatie voor de EAIE-conferentie met als thema *Connecting Continents*. Veel bijeenkomsten en workshops zijn er op gericht de deelnemers te helpen bij het aantrekken van buitenlandse studenten voor hun instelling. De conferentie duurt van **16 tot en met 19 september**. **Meer informatie en aanmelden via www.eaie.org/Madrid/.**

juni
2009

juli
2009

augustus
2009

Zie ook www.transfermagazine.nl/nieuws/agenda

Fairs

International Education Fair

Moskou	10 oktober
St. Petersburg	11 oktober

Meer informatie via fairs@nuffic.nl

nuffic

linking
knowledge
worldwide

Cursussen Internationalisering

Kijk voor het
vernieuwde aanbod
op onze website

- Houd uw kennis en vaardigheden up-to-date.
- Kom in contact met collega's en leer van elkaars ervaringen.
- Leer de Nuffic en haar medewerkers kennen.

www.nuffic.nl/cursussen

Nederlandse organisatie voor
internationale samenwerking
in het hoger onderwijs